

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. OSINT у правоохоронній діяльності: міжнародний досвід та українські перспективи / К. Є. Борисова, К. Р. Жмуровська, Є. Є. Кришталь, О. О. Дерев'ягін. *Universum*. 2025. № 25. С. 205–210.

5. Використання кримінальної розвідки, OSINT, SOCINT та інших механізмів для збору доказів торгівлі людьми і організації нелегальної міграції : наук.-метод. рек. / розроб. О. В. Манжай. Харків : ХНУВС, 2025. 109 с.

6. Постанова Касаційного кримінального суду від 27 січ. 2025 р. : справа № 947/22776/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124866093>.

Дідух Надія Тарасівна,

курсант Львівського державного
університету безпеки життєдіяльності

Науковий керівник:

старший викладач кафедри права
та менеджменту у сфері цивільного
захисту Львівського державного
університету безпеки життєдіяльності,
кандидат юридичних наук

Сеник Петро Романович

ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасний етап розвитку України як демократичної, соціальної та правової держави передбачає активну участь громадян у процесах державного управління. Саме людина, її права і свободи визнаються найвищою соціальною цінністю, що закріплено в Конституції України. У цьому контексті особливого значення набуває питання реалізації прав і виконання обов'язків громадян, адже вони є основою взаємодії особи і держави. Права громадян у сфері державного управління становлять систему юридично закріплених можливостей, які забезпечують участь особи у формуванні та реалізації державної політики. Одним із

ключових прав є право брати участь в управлінні державними справами. Це право реалізується через вибори, референдуми, діяльність органів місцевого самоврядування, а також через інші форми прямої та представницької демократії. Важливою складовою є право обирати і бути обраним до органів державної влади та місцевого самоврядування, що дозволяє громадянам безпосередньо впливати на прийняття рішень. Не менш важливим є право громадян на звернення до органів державної влади. Воно дає можливість кожній особі подавати заяви, скарги чи пропозиції щодо діяльності органів влади, а також отримувати обґрунтовану відповідь. Це право сприяє підвищенню відкритості державного управління та забезпечує зворотний зв'язок між державою і суспільством.

Окрім того, громадяни мають право на доступ до публічної інформації, що дозволяє контролювати діяльність органів влади та запобігати корупційним проявам. Важливим елементом участі громадян у державному управлінні є їх діяльність у складі громадських об'єднань. Такі об'єднання виступають інструментом реалізації спільних інтересів, захисту прав і свобод, а також впливу на державну політику. Розвиток громадянського суспільства сприяє формуванню демократичних інститутів і забезпечує ефективний контроль за діяльністю органів влади. Разом із правами громадяни мають і певні обов'язки, які є необхідною умовою функціонування держави. Основним обов'язком є дотримання Конституції та законів України. Це означає, що кожен громадянин повинен поважати правопорядок, не порушувати прав і свобод інших осіб та сприяти зміцненню законності. Виконання цього обов'язку є запорукою стабільності та правової визначеності у суспільстві. Важливе місце серед обов'язків займає обов'язок сплачувати податки і збори. Саме за рахунок податкових надходжень забезпечується фінансування державних функцій, включаючи оборону, освіту, медицину та соціальний захист населення. Ухилення від сплати податків негативно впливає на економічну стабільність держави та підриває довіру до державних інституцій. Особливого значення в сучасних умовах набуває обов'язок захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. В умовах воєнних загроз цей обов'язок стає не лише юридичним, а й моральним обов'язком кожного громадянина. Виконання цього обов'язку забезпечує існування держави та захист її суверенітету. Не менш важливим є обов'язок поважати права і свободи інших людей. Це означає, що реалізація

власних прав не повинна порушувати права інших осіб. Такий підхід сприяє формуванню правової культури та забезпечує гармонійне співіснування в суспільстві. Суттєвим аспектом є необхідність забезпечення балансу між правами та обов'язками громадян. Лише за умови їх гармонійного поєднання можливе ефективне функціонування держави. Порушення цього балансу може призвести до негативних наслідків: з одного боку – до зловживання правами, з іншого – до обмеження свобод і встановлення авторитарних тенденцій.

У сучасному світі значну роль відіграє цифровізація державного управління, яка відкриває нові можливості для реалізації прав громадян. Електронні петиції, онлайн-звернення, доступ до державних реєстрів — усе це сприяє підвищенню прозорості та ефективності діяльності органів влади. Водночас цифровізація вимагає від громадян відповідального ставлення до використання інформаційних ресурсів та дотримання законодавства у сфері інформаційної безпеки. Важливою складовою є також підвищення рівня правової свідомості громадян. Усвідомлення своїх прав і обов'язків сприяє активній участі у державному управлінні та формуванню відповідального громадянського суспільства. Освіта, правова просвіта та доступ до інформації відіграють ключову роль у цьому процесі. Таким чином, права та обов'язки громадян у сфері державного управління є невід'ємними елементами демократичного суспільства. Їх ефективна реалізація забезпечує стабільність держави, розвиток громадянського суспільства та утвердження принципів верховенства права. Лише за умов активної участі громадян і їх відповідального ставлення до своїх обов'язків можливе формування сильної та ефективної держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовт. 1996 р. № 393/96-ВР.
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI.
4. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4572-VI.
5. Шаповал В. М. Конституційне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2019.